

**ks. Edward Wasilewski**

**Aplikacja założeń metody wykresograficznej  
do teorii i praktyki homiletycznej**

**Gniezno 2015**

*Recenzja wydawnicza*

ks. prof. dr hab. Władysław Głowa –

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie

ks. prof. dr hab. Wojciech Cichosz –

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

*Korekta*

Dorota Gołda

*Tłumaczenie na język angielski*

Dorota Gołda

*Projekt okładki*

ks. Edward Wasilewski

*Skład*

Jan Zbigniew Słowiński

© *Copyright by*

ks. Edward Wasilewski, 2015

ISBN 978-83-65189-16-5

Wydawnictwo Gaudentium

Kuria Metropolitalna

ul. Seminaryjna 2

62-200 Gniezno

tel. +48 61/425 58 15

*Tym, którzy towarzyszyli mi  
w formacji seminaryjnej i kapłaństwie,  
ukazując mądrość filozofii i piękno teologii*

# Spis treści

|   |    |
|---|----|
| <b>Wstęp</b> .....  | 15 |
| <b>Rozdział I</b>   |    |
| <b>Podstawowe elementy metody wykresograficznej</b> .....   | 21 |
| 1. Symboliczne obrazy Boga w przekazach biblijno-patrystycznych .....   | 22 |
| 2. Symboliczne obrazy Boga w sztuce sakralnej .....   | 25 |
| <b>Rozdział II</b>  |    |
| <b>Powstanie i rozwój metody wykresograficznej</b> .....  | 31 |
| 1. Doktryna Klemensa Aleksandryjskiego inspiracją i pierwszym źródłem dla metody wykresograficznej .....          | 31 |
| 2. Podstawowa struktura geometryczna .....  | 35 |
| 3. Historia zbawienia w ujęciu metody wykresograficznej .....   | 37 |
| 4. Wprowadzenie ujęć geometryczno-obrazowych .....  | 40 |
| 5. Metoda ikono-wykresograficzna w wersji finalnej .....  | 41 |
| <b>Rozdział III</b>   |    |
| <b>Metoda wykresograficzna w świetle postulatów soborowych i homiletycznych oraz opinii specjalistów</b> .....    | 65 |
| 1. Wykresografia w świetle postulatów soborowych oraz teorii kaznodziejstwa ....                                  | 65 |
| 2. Propozycje specjalistów dotyczące wykorzystania metody wykresograficznej w nauczaniu i posłudze Kościoła ..... | 75 |
| 2.1. W teologii .....   | 76 |
| 2.2. W formacji seminaryjnej .....  | 79 |
| 2.3. W katechezie .....   | 81 |
| 2.4. W kaznodziejstwie .....  | 83 |
| 2.5. W duszpasterstwie .....  | 85 |
| <b>Rozdział IV</b>  |    |
| <b>Atuty i funkcje metody wykresograficznej w kontekście przepowiadania</b> .....                                 | 87 |
| 1. Atuty dydaktyczne metody wykresograficznej .....   | 87 |
| 1.1. Wizualizacja prawd wiary .....   | 87 |

|        |  |     |
|--------|--|-----|
| 1.2.   | Integralność prawd wiary – „ <i>Christus totus</i> ” (KKK 795) | 103 |
| 1.3.   | Przezwyciężenie trychotomii teologicznej                       | 119 |
| 2.     | Funkcja korygująco-ilustrująca metody wykresograficznej        | 124 |
| 2.1.   | Bóg Jedyny   | 125 |
| 2.2.   | Błędy występujące w trynitologii                               | 129 |
| 2.2.1. | Antropomorfizmy  | 129 |
| 2.2.2. | Tryteizm   | 130 |
| 2.2.3. | Teandria   | 131 |
| 2.2.4. | Subordynacjonizm   | 131 |
| 2.2.5. | <i>Negatio coaeternitatis</i>                                  | 131 |
| 2.3.   | Błędy w nauce o wcieleniu Syna Bożego                          | 134 |
| 2.3.1. | Konieczność wcielenia  | 134 |
| 2.3.2. | Słowo stało się Ciałem   | 142 |
| 2.3.3. | Kryptoarianizm   | 144 |
| 2.3.4. | Anachoreza Syna  | 144 |
| 2.4.   | Błędy występujące w eklezjologii                               | 145 |
| 2.4.1. | Antyeklezjalizm  | 145 |
| 2.4.2. | Polieklezjalizm  | 145 |
| 2.4.3. | Oddzielenie Chrystusa od Kościoła                              | 146 |
| 2.4.4. | Oddzielenie Chrystusa od Ludu Bożego                           | 147 |
| 2.4.5. | Oddzielenie hierarchii kościelnej od Ludu Bożego               | 147 |
| 2.5.   | Błędy w nauce o miłości chrześcijańskiej                       | 150 |
| 2.5.1. | <i>Deiprivatio caritatis</i>                                   | 153 |
| 2.5.2. | <i>De-entisatio caritatis</i>                                  | 153 |
| 2.5.3. | <i>De-ecclesialisatio caritatis</i>                            | 153 |
| 2.5.4. | Panergizacja agapetyczna                                       | 154 |
| 2.6.   | Błędy występujące w eschatologii                               | 156 |
| 2.6.1. | Negacja czyśćca  | 156 |
| 2.6.2. | Negacja piekła   | 159 |

## Rozdział V

|      |   |     |
|------|---|-----|
|      | Aspekty parenetyczne metody wykresograficznej w kaznodziejstwie | 163 |
| 1.   | Ideał świętości w kontekście ideału szczęścia                   | 163 |
| 2.   | Tragizm odejścia od Chrystusa i Jego Kościoła                   | 165 |
| 3.   | Zwodniczość agnostycyzmu  | 169 |
| 4.   | „Katolik z metryki” – rezygnacja z drogi doskonalenia           | 173 |
| 5.   | Status przyjaciela Boga   | 176 |
| 5.1. | Pełnia wolności dziecka Bożego                                  | 176 |
| 5.2. | Ufność Bogu źródłem absolutnego bezpieczeństwa                  | 177 |
| 5.3. | Wolność od lęku – pokój serca                                   | 177 |
| 5.4. | Powołanie do wielkości  | 178 |
| 5.5. | Piękno prawdziwe  | 178 |
| 5.6. | Bogactwo duchowe  | 179 |

|  |     |
|--|-----|
| 5.7. Zdolność miłowania na wzór Chrystusa .....                  | 180 |
| 5.8. Miłość Oblubienicy Chrystusa .....                          | 180 |
| 5.9. Zjednoczenie z Bogiem – źródłem najwyższego szczęścia ..... | 181 |

## Rozdział VI

### Wykorzystanie metody wykresograficznej w nauczaniu homiletyki i przepowiadaniu .....

|  |     |
|--|-----|
| 1. Wykresografia w dydaktyce akademickiej .....  | 187 |
| 1.1. Słabość współczesnej teologii .....   | 187 |
| 1.1.1. Neosofistyczny werbalizm .....  | 188 |
| 1.1.2. Segmentowość teologii .....   | 195 |
| 1.1.3. Wyobcowanie teologii z funkcji kerymatycznej Kościoła .....   | 199 |
| 1.2. Wprowadzenie wykresografii do dydaktyki akademickiej .....  | 201 |
| 1.2.1. Wykłady wykresografii w programie studiów uniwersyteckich .....   | 201 |
| 1.2.1.1. Propozycja wprowadzenia nowego przedmiotu .....   | 202 |
| 1.2.1.2. Cykl wykładów w ramach homiletyki formalnej .....   | 203 |
| 1.2.1.3. Prezentacja metody w ramach homiletyki fundamentalnej ..  | 204 |
| 1.2.2. Wykresografia w programie studiów seminaryjnych .....   | 204 |
| 1.2.2.1. Wykład monograficzny traktujący o metodzie wykresograficznej w kaznodziejstwie .....                      | 205 |
| 1.2.2.2. Metoda wykresograficzna jako przedmiot fakultatywny .....   | 205 |
| 1.2.2.3. Prezentacja metody wykresograficznej na seminarium naukowym z homiletyki .....                            | 205 |
| 1.2.2.4. Cykl wykładów w ramach zajęć „Wprowadzenie w chrześcijaństwo” .....                                       | 206 |
| 1.3. Uwzględnienie wykresografii w programie formacji permanentnej .....   | 207 |
| 2. Wykresografia w kaznodziejstwie .....   | 209 |
| 2.1. Postulaty dotyczące modyfikacji współczesnego kaznodziejstwa w świetle założeń metody wykresograficznej ..... | 209 |
| 2.1.1. Propozycje związane z tematyką przepowiadania .....   | 209 |
| 2.1.1.1. Zawężona selektywność tematyczna współczesnego przepowiadania .....                                       | 209 |
| 2.1.1.2. Postulat uwzględnienia integralnej tematyki depozytu wiary na bazie metody wykresograficznej .....        | 214 |
| 2.1.2. Propozycje związane z formą przepowiadania .....  | 215 |
| 2.1.2.1. Propozycja wprowadzenia ujęć paralelnych (graficznych i werbalnych) w przepowiadaniu .....                | 215 |
| 2.1.2.2. Uwzględnienie zasady chrystocentryzmu w przepowiadaniu, w świetle wykresografii .....                     | 216 |
| 2.2. Aplikacja założeń metody wykresograficznej do różnych adresatów przepowiadania .....                          | 220 |
| 2.2.1. Propozycje dotyczące grup elitarnych .....  | 221 |
| 2.2.2. Propozycje dotyczące słuchaczy „niedzielnych” i okazjonalnych .....   | 223 |

|  |     |
|--|-----|
| <b>Zakończenie</b> .....                               | 241 |
| <b>Wykaz skrótów</b> .....                             | 245 |
| <b>Bibliografia</b> .....                              | 249 |
| <b>Wykaz wykresów</b> .....                            | 269 |
| <b>Błędy występujące w przekazie prawd wiary</b> ..... | 271 |
| <b>Summary</b> .....                                   | 273 |

# Table of contents

|  |    |
|--|----|
| <b>Introduction</b> .....  | 15 |
| <b>Chapter I</b>   |    |
| <b>Basic elements of the graphic presentation method</b> .....   | 21 |
| 1. Symbolic images of God in biblical and patristic traditions .....   | 22 |
| 2. Symbolic images of God in sacred art .....  | 25 |
| <b>Chapter II</b>  |    |
| <b>Origin and development of the graphic presentation method</b> .....   | 31 |
| 1. The doctrine of Clement of Alexandria as the inspiration and first source<br>of the graphic presentation method ..... | 31 |
| 2. Basic geometrical structure .....   | 35 |
| 3. The History of Salvation within the framework of the graphic presentation<br>method .....                             | 37 |
| 4. Introduction of geometric and illustrative approaches .....   | 40 |
| 5. Iconographic presentation method in its final version .....   | 41 |
| <b>Chapter III</b>   |    |
| <b>Graphic presentation method in the context of the Council requests<br/>    and expert opinions</b> .....              | 65 |
| 1. Graphic presentation in view of the Council requests and the theory<br>of preaching .....                             | 65 |
| 2. Expert proposals of using the graphic presentation method in the teaching<br>and ministry of the Church .....         | 75 |
| 2.1. In theology .....   | 76 |
| 2.2. In a seminary group .....   | 79 |
| 2.3. In religious instruction .....  | 81 |
| 2.4. In preaching .....  | 83 |
| 2.5. In pastoral work .....  | 85 |

**Chapter IV**

|  |     |
|--|-----|
| <b>Advantages and functions of the graphic presentation method in the context of preaching</b> ..... | 87  |
| 1. Didactic advantages of the graphic presentation method .....                                      | 87  |
| 1.1. Visualisation of the Truths of the Faith .....  | 87  |
| 1.2. Integrity of the Truths of the Faith – „ <i>Christus totus</i> ” (KKK 795) .....                | 103 |
| 1.3. Overcoming the theological trichotomy .....   | 119 |
| 2. Corrective and illustrative function of the graphic presentation method .....                     | 124 |
| 2.1. One God .....   | 125 |
| 2.2. Mistakes in trinitology .....   | 129 |
| 2.2.1. Anthropomorphisms .....   | 129 |
| 2.2.2. Tritheism .....   | 130 |
| 2.2.3. Theandricity .....  | 131 |
| 2.2.4. Subordinationism .....  | 131 |
| 2.2.5. <i>Negatio coaeternitatis</i> .....   | 131 |
| 2.3. Mistakes in the studies of the Incarnation of the Son of God .....                              | 134 |
| 2.3.1. The necessity of the Incarnation .....  | 134 |
| 2.3.2. The Word became Flesh .....   | 142 |
| 2.3.3. Cryptoarianism .....  | 144 |
| 2.3.4. Anachoresis of the Son .....  | 144 |
| 2.4. Mistakes in ecclesiology .....  | 145 |
| 2.4.1. Anti-ecclesialism .....   | 145 |
| 2.4.2. Plyecclesialism .....   | 145 |
| 2.4.3. Separation of Christ from the Church .....  | 146 |
| 2.4.4. Separation of Christ from God’s People .....  | 147 |
| 2.4.5. Separation of church hierarchy from God’s People .....  | 147 |
| 2.5. Mistakes in the studies of God’s love .....   | 150 |
| 2.5.1. <i>Deiprivatio caritatis</i> .....  | 153 |
| 2.5.2. <i>De-entisatio caritatis</i> .....   | 153 |
| 2.5.3. <i>De-ecclesialisatio caritatis</i> .....   | 153 |
| 2.5.4. Agapethic panergism .....   | 154 |
| 2.6. Mistakes in eschatology .....   | 156 |
| 2.6.1. Negation of purgatory .....   | 156 |
| 2.6.2. Negation of hell .....  | 159 |

**Chapter V**

|   |     |
|---|-----|
| <b>Paraenetic aspects of the graphic presentation method in preaching</b> ..... | 163 |
| 1. Ideal holiness in the context of ideal happiness .....                       | 163 |
| 2. Tragedy of abandoning Christ and His Church .....                            | 165 |
| 3. Illusiveness of agnosticism .....  | 169 |
| 4. „A Catholic by certificate” – resignation from the path of improvement ..... | 173 |
| 5. Status of a friend of God .....  | 176 |
| 5.1. Full freedom of God’s child .....  | 176 |
| 5.2. Trust in God as a source of absolute safety .....                          | 177 |

|  |     |
|--|-----|
| 5.3. Freedom from fear – peace of heart .....  | 177 |
| 5.4. Vocation to greatness .....   | 178 |
| 5.5. True beauty .....   | 178 |
| 5.6. Spiritual wealth .....  | 179 |
| 5.7. Ability to love following the example of Christ .....   | 180 |
| 5.8. Love of the Betrothed to Christ .....   | 180 |
| 5.9. Unity with God as a source of utmost happiness .....  | 181 |
| <br>   |     |
| <b>Chapter VI</b>  |     |
| <b>Use of the graphic presentation method in teaching homiletics<br/>and preaching .....</b>   |     |
| 1. Graphic presentation in academic didactics .....  | 187 |
| 1.1. Weakness of contemporary theology .....   | 187 |
| 1.1.1. Neo-sophistic verbalism .....   | 188 |
| 1.1.2. Segmental nature of theology .....  | 195 |
| 1.1.3. Alienation of theology from the kerygmatic function<br>of the Church .....  | 199 |
| 1.2. Introduction of graphic presentation to academic didactics .....  | 201 |
| 1.2.1. Lectures on graphic presentations in the university studies<br>curriculum .....   | 201 |
| 1.2.1.1. Proposal of introducing a new subject .....   | 202 |
| 1.2.1.2. A series of lectures as part of formal homiletics .....   | 203 |
| 1.2.1.3. Presentation of the method as part of fundamental<br>homiletics .....   | 204 |
| 1.2.2. Graphic presentation in the seminary studies curriculum .....   | 204 |
| 1.2.2.1. Monographic course in the graphic presentation method<br>in preaching .....   | 205 |
| 1.2.2.2. Graphic presentation method as an optional subject .....  | 205 |
| 1.2.2.3. Presentation of the graphic presentation method<br>at a scientific seminar on homiletics .....                                    | 205 |
| 1.2.2.4. Series of lectures as part of the „Introduction<br>to Christianity” course .....  | 206 |
| 1.3. Consideration of graphic presentation in the permanent group<br>programme .....   | 207 |
| 2. Graphic presentation in preaching .....   | 209 |
| 2.1. Requests concerning the modification of contemporary preaching<br>in view of the graphic presentation method assumptions .....        | 209 |
| 2.1.1. Proposals concerning the subject matter of preaching .....  | 209 |
| 2.1.1.1. Narrowed selection of the subject matters<br>in contemporary preaching .....  | 209 |
| 2.1.1.2. Request of consideration of the integral subject matter<br>of deposit of faith, based on the graphic presentation<br>method ..... | 214 |
| 2.1.2. Proposals concerning the form of preaching .....  | 215 |

|   |     |
|---|-----|
| 2.1.2.1. A proposal of introduction of parallel approaches<br>(graphic and verbal) in preaching .....         | 215 |
| 2.1.2.2. Consideration of the christocentrism principle<br>in preaching in view graphic presentation .....    | 216 |
| 2.2. Application of the graphic presentation method assumptions to different<br>recipients of preaching ..... | 220 |
| 2.2.1. Proposals concerning elite groups .....  | 221 |
| 2.2.2. Proposals concerning „Sunday” and occasional listeners .....   | 223 |
| <b>Conclusion</b> .....   | 241 |
| <b>List of abbreviations</b> .....  | 245 |
| <b>Bibliography</b> .....   | 249 |
| <b>List of graphs</b> .....   | 269 |
| <b>Mistakes in the communication of the Truths of the Faith</b> .....   | 271 |
| <b>Summary</b> .....  | 273 |

## Wstęp

Sobór Watykański II, określając zadania Kościoła w świecie współczesnym przypomina, że „od początku swej historii nauczył się wyrażać Nowinę Chrystusową przy pomocy pojęć i języka różnych ludów, a ponadto starał się objaśniać ją za pomocą mądrości filozofów w tym celu, aby w miarę możliwości dostosować Ewangelię czy to do zdolności zrozumienia przez ogół, czy też do wymagań mędrców. I to właśnie dostosowywanie się w głoszeniu objawionego słowa (*accommodata praedicatio*) powinno stać się prawem wszelkiej ewangelizacji (*lex omnis evangelizationis*)”<sup>1</sup>. W powyższej wypowiedzi zawarta jest ważna wskazówka Urzędu Nauczycielskiego dotycząca stosowania zasady akomodacji w przepowiadaniu Kościoła.

Mając na uwadze powyższą zasadę, Ojcowie soborowi zachęcają, by teologowie wciąż szukali nowych form przekazu nauki wiary, dostosowanych do potrzeb i oczekiwań współczesnego człowieka<sup>2</sup>. Powyższa prawda stawia przed wszystkimi głosicielami słowa Bożego oraz teologami obowiązek rozpoznania potrzeb Ludu Bożego, żyjącego w określonych uwarunkowaniach cywilizacyjnych i kulturowych<sup>3</sup>. Mając na uwadze rolę środków współczesnego przekazu i billboardów, a szczególnie telewizji oraz Internetu we współczesnej rzeczywistości, należy stwierdzić, że cywilizacja dzisiejsza coraz bardziej staje się „cywilizacją obrazu”<sup>4</sup>. Rozwój tech-

---

<sup>1</sup> KDK 44.

<sup>2</sup> Por. tamże 62.

<sup>3</sup> Kościół urzeczywistnia się szczególnie poprzez przepowiadanie słowa Bożego. Por. KK 25; DK 4; DB 25; EN 14; RM 20.

<sup>4</sup> Por. K. Panuś, *Sztuka głoszenia kazań*, Kraków 2008, s. 85; S. Dyk, *Nowa ewangelizacja. Konkretnie wezwanie*, Gubin 2015, s. 271; H. Sławiński, *Prezentacje multimedialne a przepowiadanie homilijne*, „Polonia Sacra” 70 (2010), s. 42; W. Cichosz, E. Pankowska-Siedlik, *Metody aktywizujące w wychowaniu w wierze*, w: R. Buchta, S. Dziekoński (red.), *Wychowanie w wierze w kontekście przemian współczesności*, Katowice 2011, s. 222-223.

niki, i wykreowana przez nią cywilizacja, kształtuje mentalność współczesnego człowieka do tego stopnia, że można wręcz mówić o „ekranowym” pokoleniu<sup>5</sup>.

W związku z tym, dzisiejszych słuchaczy nie satysfakcjonuje przekaz czysto werbalny, stosowany tradycyjnie przez Kościół<sup>6</sup>. Współczesny człowiek domaga się przedstawień wizualnych na każdym odcinku życia, w tym również w przepowiadaniu słowa Bożego. We współczesnym kaznodziejstwie można dopatrzeć się prób stosowania zasady wizualizacji w głoszeniu Dobrej Nowiny. Należy jednak dodać, że – stosując zasadę wizualizacji – kaznodzieje odwołują się głównie do przedstawień obrazowych, które ilustrują prawdy wiary w sposób niepełny i niedoskonały. Co więcej, stosowane przedstawienia obrazowe mogą potencjalnie prowadzić do błędnego rozumienia głównych prawd wiary. Konkretnym przykładem, ilustrującym powyższą praktykę, jest obraz Trójcy Świętej przedstawiany w sztuce kościelnej i w ujęciach popularnych w kategoriach antypo-zoomorficznych: Boga Ojca w postaci starszego mężczyzny o siwych włosach, Syna Bożego jako młodszego mężczyzny o ciemnych włosach i Ducha Świętego w postaci gołębic. Ten obraz, jeśli staje się przedmiotem refleksji wiary, prowadzi do pomniejszania i deformacji istoty Boga.

Rodzi się uzasadnione pytanie, czy istnieje inna forma wizualizacji, która byłaby wolna od powyższych błędów. Poszukując nowych form przekazu, warto zwrócić uwagę na metodę wykresograficzną (geometryczną) wypracowaną przez księdza Profesora Franciszka Drączkowskiego<sup>7</sup>, która – dzięki przedstawieniom

---

<sup>5</sup> Zob. S. Dyk, *Współczesne przepowiadanie homilijne misteriów publicznego życia Jezusa*, Lublin 2008, s. 353-356.

<sup>6</sup> „Zasadniczym stymulatorem gwałtownych przeobrażeń kulturowych w naszym wieku jest rozwój środków społecznego przekazu. Ich wpływu na zmianę ludzkich zachowań, obyczajów, potrzeb i mentalności nie da się dzisiaj ani precyzyjnie wymierzyć, ani przecenić. Kościół, zwłaszcza w swej myśli teologicznej, musi bacznie obserwować procesy przemian cywilizacyjnych, ponieważ celem jego działalności jest człowiek nie jako abstrakcyjna idea, ale konkretny, czyli jako byt ukształtowany przez naturę i kulturę. Z tej samej przyczyny metody przepowiadania słowa Bożego muszą być dostosowane do odbiorców i ich możliwości percepcyjnych, które są w znacznej mierze uwarunkowane kulturowo”. Z. Sareło, *Teologia i przepowiadanie w kulturze „audiowizualnej”*, STV 2 (1990), s. 79.

<sup>7</sup> Ks. prof. dr hab. Franciszek Drączkowski urodził się 26 kwietnia 1941 roku w Bydgoszczy-Fordonie. Ukończył Wyższe Seminarium Duchowne w Pelplinie. Studiował filologię klasyczną i historię Kościoła w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1968-1973) oraz patrologię w Rzymie (1973-1976). Habilitował się w 1981 roku na podstawie rozprawy *Kościół – Agape według Klemensa Aleksandryjskiego* (Lublin 1983). Był kierownikiem Katedry Patrologii na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. W roku 1992 otrzymał tytuł naukowy profesora nauk teologicznych. Jest autorem wielu książek i artykułów naukowych w języku polskim oraz językach obcych. Zob. M. Wysocki, *Życie i działalność naukowa ks. prof. dra hab. Franciszka Drączkowskiego*, VoxP 34 (2014), t. 62, s. 35-44.

geometrycznym – ułatwia korektę 34 błędów pojawiających się w wykładzie teologii<sup>8</sup>.

W niniejszej pracy, dla ułatwienia, obok nazwy „metoda wykresograficzna” będziemy posługiwać się krótszym określeniem, jakim jest „wykresografia”. Przez wykresografię rozumiemy specyficzny rodzaj wizualizacji operujący rysunkami złożonymi głównie z figur geometrycznych. Należy podkreślić, że jest ona czymś innym niż przedstawienia obrazowe (ikonograficzne) oraz przedstawienia fotograficzne<sup>9</sup>. Posiada bowiem precyzję i ewidentność nauk ścisłych.

Metoda wykresograficzna ujmuje całą historię zbawienia w formie wykresów geometrycznych, by w ten sposób odpowiedzieć na zapotrzebowanie współczesnego człowieka, gloryfikującego wartość nauk ścisłych, w tym również geometrii.

Powyższa metoda stała się przedmiotem pracy doktorskiej ks. Krzysztofa Krukowskiego pod tytułem *Wartość gnozeologiczna i dydaktyczna metody wykresograficznej w teologii*. Wyniki swoich badań K. Krukowski opublikował w dwóch pozycjach książkowych: *Nowe narzędzie ewangelizacji*<sup>10</sup> i *Geometryczna wizja Boskiej rzeczywistości*<sup>11</sup>.

Z uwagi na to, że powyższa metoda jest nowa i pionierska, należy zaznaczyć, że stan badań dotyczących jej aplikacji teologicznej i dydaktycznej obejmuje stosunkowo niewielką liczbę opracowań. Obok dwóch pozycji książkowych K. Krukowskiego<sup>12</sup> i dwóch jego artykułów<sup>13</sup>, należy wymienić artykuł ks. Janusza Szulista, stanowiący próbę przeszczerpienia metody wykresograficznej na grunt agapetolo-

---

<sup>8</sup> Współcześni homileci zwracają uwagę na potrzebę stosowania nowych form przekazu. „Na podziw i najwyższe uznanie zasługuje odwaga, z jaką wielu poszukuje nowego języka i nowych form przepowiadania”. G. Siwek, *Blaski i cienie współczesnego przepowiadania. Przewodnik dla kaznodziejów i homilistów*, Kraków 2007, s. 75. W przepowiadaniu homilijnym i kaznodziejskim możemy zauważyć, że na tym polu istnieje wiele błędów dotyczących nie tylko samego głoszenia słowa Bożego, ale także przygotowania głosicieli do tej posługi. „Wyeleminowanie tych błędów i uzupełnienie pewnych braków w teorii homiletycznej jest wyzwaniem, przed którym stoją homileci i homiliści w Polsce pięćdziesiąt lat po Soborze Watykańskim II”. W. Przychyna, *Homilia pięćdziesiąt lat po Soborze Watykańskim II. Pytania, problemy, wyzwania*, Kraków 2013, s. 218.

<sup>9</sup> „Rysunek wyobraża wzrokowo to, co w książce zajmuje kilkanaście stron (Iwan Turgeniew)”. Cz. i J. Glenskowie, *Myszę więc jestem. Aforyzmy, maksymy, sentencje*, Warszawa 2000, s. 331.

<sup>10</sup> Lublin–Pelplin 2011.

<sup>11</sup> Pelplin 2013.

<sup>12</sup> Zob. K. Krukowski, *Nowe narzędzie ewangelizacji*. „Metoda wykresograficzna”, Lublin–Pelplin 2011; K. Krukowski, *Geometryczna wizja Boskiej rzeczywistości*, Pelplin 2013.

<sup>13</sup> Zob. K. Krukowski, *Człowiek w perspektywie szczęścia szukanego w czterech opcjach*, w: U. Mazurczak (red.), *Studia Antropologica. Pogranicza historii sztuki i kultury*, Lublin 2013, s. 41-63; K. Krukowski, *Die Förderung der grafisch-geometrischen Methode in der Theologie und Didaktik der Kirche*, „Theologisches Katholische Monatsschrift” 1-2 (2014), s. 53-62.

giczny<sup>14</sup>. Do prac najnowszych należy zaliczyć dwie pozycje książkowe ks. Edwarda Wasilewskiego: *Geometria w służbie teologii*<sup>15</sup> oraz *Ideal świętości. Przekaz Dobrej Nowiny w ujęciach graficzno-obrazowych*<sup>16</sup>. Próba przeszczepienia metody wykresograficznej na grunt kaznodziejski nie została dotychczas podjęta. W związku z powyższym, postanowiono zająć się opracowaniem tematu: *Aplikacja założeń metody wykresograficznej do teorii i praktyki homiletycznej*.

Współczesne kaznodziejstwo, zdaniem wielu homiletów, przeżywa kryzys, którego symptomami są rozliczne trudności i braki, związane z treścią i formą przepowiadania<sup>17</sup>. Przekaz czysto werbalny współcześnie stosowany, nie satysfakcjonuje dzisiejszych słuchaczy, którzy oczekują wizualizacji treści przepowiadania. Wielu homiletów zauważa, że dzisiejszy przekaz słowny, naszpikowany jest terminami niezrozumiałymi i niekomunikatywnymi<sup>18</sup>. Homiliści często posługują się teologicznym żargonem oraz pustą treściowo, pobożną frazeologią, które niweczą komunikatywność przekazywanych treści<sup>19</sup>. W konsekwencji przekaz słowny przyjmuje formę neosofistycznego werbalizmu, o czym będzie mowa w korpusie pracy.

Dalszym problemem jest stosowanie w przepowiadaniu zawężonej selektywności tematycznej, która sprzeczna jest z postulatem Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, akcentującego potrzebę ukazywania całego wachlarza tematyki, zawartej

---

<sup>14</sup> Zob. J. Szulist, *Pojęcie miłości Franciszka Drączkowskiego jako modus interpretacyjny encykliki Caritas in veritate Benedykta XVI*, SPelp 43 (2011), s. 457-473.

<sup>15</sup> Pelplin 2015.

<sup>16</sup> Gniezno 2015.

<sup>17</sup> „Każdy głosiciel słowa Bożego powinien dołożyć wszelkich starań, żeby jego słowo było zrozumiałe, a przez to przyswojone przez słuchaczy. Homilia i kazanie jako wypowiedzi publiczne muszą posiadać cztery podstawowe cechy. Pierwszą z nich jest prostota ujęcia i przekazu bardzo trudnych najczęściej treści. Następną cechą wypowiedzi zrozumiałej jest wewnętrzna logika i struktura zewnętrzna homilii i kazania. W takiej wypowiedzi zdania powinny być powiązane ze sobą i przekazywać treści z wyraźną konsekwencją. Zarówno uwypuklenie wątku przewodniego, jak i oddzielenie treści zasadniczych od drugorzędnych, pomogą słuchaczom zorientować się w tym, czego słuchają. Zrozumiały przekaz domaga się również kolejnej cechy, zwięzłości. Kaznodzieja, koncentrując się na wytyczonym sobie celu, powinien unikać zbędnych szczegółów, wyjaśnień, odchodzenia od tematu głównego, gadulstwa i pustej frazeologii. Ostatnią cechą zrozumiałej wypowiedzi kaznodziejskiej jest dodatkowa stymulacja”. L. Szewczyk, „*Siedzieć jak na tureckim kazaniu*” czyli o trudnym języku kazań, „Logopedia Silesiana” 3 (2014), s. 148.

<sup>18</sup> „Wskazuje się także na inercyjny słowotok, jako jedną z negatywnych cech ciągle pokutujących w języku ambonny”. W. Przyczyna, G. Siwek, *Język Kościoła w Polsce pod koniec drugiego tysiąclecia*, AK 541 (1999), s. 345.

<sup>19</sup> „Wysterylizowana z konkretnych ludzkich problemów homilia jawi się jako zbiór stereotypowych stwierdzeń, poprawnych teologicznie zdań, niekiedy świetnie opracowanych retorycznie, ale tak uniwersalnych, ogólnych i neutralnych, że mogłaby być wygłaszana w każdym czasie, w każdej przestrzeni i do każdego pod słońcem audytorium”. G. Siwek, *Blaski i cienie współczesnego przepowiadania...*, dz. cyt., s. 45.

tak w przekazach biblijno-patrystycznych, jak i liturgicznych<sup>20</sup>. Niedostatecznie też realizowany jest postulat, by treści poszczególnych homilii każdorazowo osadzać w kontekście całego Misterium Paschalnego Chrystusa. W konsekwencji zbyt słabo uwzględniana jest w przepowiadaniu prawda o Kościele – Mistycznym Ciele Chrystusa<sup>21</sup>. W świetle wyżej wymienionych trudności został sformułowany cel niniejszego opracowania. Postaramy się wykazać, że wprowadzenie metody wykresograficznej do przepowiadania może skutecznie pomóc w pokonaniu i wyeliminowaniu wyżej wymienionych trudności i słabości współczesnego kaznodziejstwa.

Źródłami niniejszej pracy są: cały depozyt słowa Bożego zawarty w Piśmie Świętym, Tradycji oraz dokumentach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, a także wszystkie wydane publikacje F. Drączkowskiego dotyczące metody wykresograficznej. Do literatury przedmiotu zaliczono opracowania, recenzje i opinie traktujące o tej metodzie oraz opracowania homiletyczne. Publikacje dotyczące pośrednio problematyki podjętej w niniejszej pracy zaliczono do literatury pomocniczej.

W rozprawie posłużono się metodą strukturalno-hermeneutyczną<sup>22</sup>. Pierwszy etap pracy polegał na przedstawieniu geometrycznej struktury wymienionej metody złożonej z 33 wykresów, ilustrujących historię zbawienia w ujęciu chrystocentrycznym. Wychodząc od figury koła, przedstawionej w pierwszym wykresie, dochodzimy do struktury złożonej z dwóch kół i dwóch trójkątów, wewnętrznie ze sobą złączonych w pozycji wertykalnej. Powyższe przedstawienie, które jest osią i rdzeniem omawianej metody, powraca we wszystkich dalszych wykresach w formie zmodyfikowanej.

Z założenia nie poświęcono bliższej uwagi zagadnieniom metodologicznym związanym z kaznodziejstwem w ogólności, z uwagi na to, że omówienie tego typu kwestii niepomiaralnie poszerzyłoby ramy opracowania<sup>23</sup>. Teoria i praktyka homile-

---

<sup>20</sup> „Celem podstawowej formy kaznodziejskiej, czyli homilii, na nowo zresztą dowartościowanej przez Sobór, miało być wyjaśnianie tajemnic wiary i zasad życia chrześcijańskiego. Ma się to, co prawda, dokonywać na podstawie tekstów świętych, czyli Bożego słowa, ale w praktyce często sprowadzane jest do roli skarbcza argumentów. I choć posoborowy Kościół zaleca, by głoszenie słowa Bożego dokonywało się z uwzględnieniem obchodzonego misterium i szczególnych potrzeb słuchaczy, w istocie bardzo często pozostaje ono dość abstrakcyjnym wykładem czy też pozbawionym egzystencjalnego kontekstu wyjaśnieniem”. A. Draguła, *Słuchanie wędrowca. Kaznodziejstwo w czasach postmoderny*, „Więź” 6 (2002), s. 62.

<sup>21</sup> „Aktualna obecność Jezusa pozostaje niezauważona. Tymczasem zauważenie Go to właściwe inne określenie mistagogicznego wymiaru homilii, sprowadzające się do przepowiadania ze świadomością obecności zmartwychwstałego Pana, ukazywania Jego obecności pod zasłoną sakramentalnych znaków, przygotowania do zjednoczenia z Nim w Komunii”. W. Przyczyna, *Co dzieje się z polską homilią?*, AK 569 (2004), s. 100.

<sup>22</sup> Zob. W. Przyczyna (red.), *Metodologia teologii praktycznej*, Kraków 2011.

<sup>23</sup> Zagadnienie dydaktyki homiletyki może być rozpatrywane zarówno od strony formalnej jak i od strony merytorycznej. Zob. G. Siwek (red.), *W drodze na ambonę*, Kraków 1991; M. Radej,

tyczna, które zostały sformułowane w tytule pracy, to obszary, które będą badane na bieżąco przy podejmowaniu kolejnych zagadnień oraz przy ich opisie. Wykresy, które będą podstawą analizy treściowej, zostaną każdorazowo przywołane, gdyż ich prostota, wynikająca z istoty geometrii, może ilustrować prawdy wiary i otwierać na głębię przekazu coraz to nowych treści. W konsekwencji niektóre wykresy będą wielokrotnie powtarzane, co jednak zaoszczędzi czytelnikowi żmudnego kartkowania stron książki celem odnalezienia wskazanego wykresu.

Całość przeprowadzonych badań zostanie ujęta w sześciu rozdziałach. W rozdziale pierwszym zostaną omówione podstawowe elementy metody, którymi są okrąg i trójkąt równoboczny wpisany w okrąg, pojawiające się w przekazach biblijno-patrystycznych oraz sztuce sakralnej. Rozdział drugi przedstawi podstawowe założenia wymienionej metody w aspekcie genetycznym oraz rozwojowym. W rozdziale trzecim zostanie omówiona kwestia zgodności założeń metody wykresograficznej z postulatami soborowymi oraz homiletycznymi. Zostaną też przytoczone opinie specjalistów dotyczące przydatności powyższej metody w wykładzie teologii oraz dydaktyce Kościoła. W rozdziale czwartym zostaną omówione zalety prezentowanej metody, dzięki którym prawdy wiary, przedstawione przez kaznodziejów, mogą spotkać się z pełniejszą recepcją słuchaczy. Temu celowi mają służyć wizualne ujęcia prawd wiary, które ułatwiają lepsze zapamiętywanie i zrozumienie. Następnie zostanie również ukazana integralna wizja prawd wiary w ujęciu chrystocentrycznym. Zostanie też przedstawiona i omówiona funkcja korygująca 34 błędy występujące w nauce niektórych teologów oraz świadomości i podświadomości wielu wierzących. Rozdział piąty przybliży cztery opcje, dotyczące wyboru czterech dróg życiowych każdego człowieka. Szczególna uwaga zostanie poświęcona opcji statusu przyjaciela Boga – wyborowi ideału świętości, który prowadzi do najwyższego szczęścia dostępnego człowiekowi na ziemi. W szóstym, ostatnim rozdziale, zostaną omówione propozycje teoretyczne i postulaty praktyczne, dotyczące wykorzystania metody wykresograficznej w dydaktyce akademickiej oraz przepowiadaniu powszechnym i elitarnym.

W zakończeniu zostaną zebrane wnioski wynikające z przeprowadzonych badań. Całość studium dopełni wykaz użytych w nim skrótów, bibliografia, wykaz wykresów, lista błędów występujących w przekazie prawd wiary oraz podsumowanie w języku angielskim.